

Sygn. akt VI ACa 757/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 listopada 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SA – Marzena Miąskiewicz

Sędzia SA – Teresa Mróz (spr.)

Sędzia SO del. – Maja Smoderek

Protokolant: – sekr. sądowy Beata Pelikańska

po rozpoznaniu w dniu 14 listopada 2012 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy z powództwa Towarzystwa (...) sp. z o.o. spółka komandytowo-akcyjna z siedzibą w K.

przeciwko Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

o naruszenie zbiorowych interesów konsumentów

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

z dnia 30 sierpnia 2011 r.

sygn. akt XVII AmA 88/11

I oddala apelację;

II zasądza od Towarzystwa (...) sp. z o.o. spółka komandytowo-akcyjna z siedzibą w K. na rzecz Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów kwotę 270 (dwieście siedemdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

VI ACA 757/12

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 24 lutego 2011 r. Nr (...) Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, po przeprowadzeniu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów wszczętego z urzędu przeciwko Towarzystwu (...) sp. z o. o. sp. komandytowo- akcyjna o stosowaniu we wzorcach umów pod nazwami:

„Przedwstępna umowa dotycząca ustanowienia odrębnej własności lokalu oraz jego sprzedaży” oraz „Przedwstępna umowa dotycząca sprzedaży udziału w lokalu o innym przeznaczeniu niż mieszkalny (garażu wielostanowiskowym)”

postanowień wpisanych na podstawie art. 479⁴⁵ k.p.c. do rejestru postanowień wzorców uznanych za niedozwolone uznał, że Towarzystwo (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółka komandytowo-akcyjna stosuje praktykę o jakiej mowa w art. 24 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów

i przyjął zobowiązanie spółki do podjęcia działań zmierzających do zaniechania naruszania zbiorowych interesów konsumentów poprzez zmianę treści kwestionowanych postanowień wzorców umów tj. postanowień o treści:

1. „Z Zastrzeżeniem zapisów ustępu 4. cena określona w ust. 1. może ulec zmianie jedynie: a) przypadku zmiany podatku VAT. Kupujący zobowiązany jest do dokonania zapłaty z uwzględnieniem nowej stawki VAT zgodnie z obowiązującymi przepisami dotyczącymi wysokości stawek podatku VAT na dzień powstania obowiązku podatkowego." (§ 3 ust. 3 wzorca);

2. „Niezależnie od postanowień § 5 ust. 3 niniejszej umowy Kupujący może odstąpić od umowy do dnia 15.10.2009 r. za zapłatą odstępnego w wysokości 10% wartości przedmiotu umowy oraz „Niezależnie od postanowień § 5 ust. 3 niniejszej umowy Kupujący może odstąpić od umowy do dnia 30 kwietnia 2010 r. za zapłatą odstępnego w wysokości 5 % wartości przedmiotu umowy." (§ 6 ust 1 zd. 1 wzorca);

3. „W takim przypadku Sprzedający zwróci Kupującemu wpłaconą przez niego sumę zaliczek po potrąceniu kwoty odstępnego, o której mowa w zdaniu poprzednim, w terminie 14 dni od dnia uzyskania wpłaty zaliczki od innego nabywcy lokalu, w wysokości nie mniejszej niż kwota podlegająca zwrotowi, jednak nie później niż 60 dni od dnia złożenia Sprzedającemu oświadczenia o odstąpieniu od umowy." (§ 6 ust. 1 in fine wzorca);

4. „W takim przypadku zwróci on Kupującemu sumę wpłaconych przez niego zadatku oraz zaliczek w wysokości nominalnej w ciągu 30 dni od dnia poinformowania o tym fakcie Kupującego." (§ 6 ust. 3 in fine wzorca);

5. „W przypadku odstąpienia od niniejszej umowy Sprzedający jest zobowiązany zwrócić Kupującemu sumę wszystkich wpłaconych zaliczek pomniejszoną o kwotę zadatku, w terminie 14 dni od sprzedaży osobie trzeciej wydanego i opróżnionego przedmiotu umowy oraz od wystawienia faktury korygującej - nie później niż 60 dni od dnia złożenia oświadczenia o odstąpieniu od umowy, chyba że przedmiot umowy nie został Sprzedającemu wydany i opróżniony." (§ 6 ust. 4 in fine wzorca);

6. „Zawiadomienia i oświadczenia nadane na te adresy uznaje się za doręczone, jeżeli adresat mógł się zapoznać z ich treścią bez względu na to, czy została ona przyjęta, zwrócona, awizowana lub odmówiono ich przyjęcia z jakichkolwiek przyczyn. Za dzień doręczenia uznaje się dzień wskazany przez właściwy urząd pocztowy, jako dzień doręczenia uznaje się dzień doręczenia, awizowania lub odmowy przyjęcia przesyłki. Każda ze Stron jest zobowiązana niezwłocznie poinformować drugą o zmianie adresu do korespondencji, pod rygorem uznania, że skutecznie doręczone zawiadomienie lub oświadczenie w terminie wskazanym odpowiednio jako odbiór, odmowa odbioru, upływ terminu odbioru wskazany w awizo, adnotacja o tym, że adresat się wyprowadził" (§ 7 ust. 2 wzorca);

7. „Terminy powyższe mogą ulec zmianie z powodu czynników obiektywnych, niezależnych od Sprzedającego np. działań organów administracji samorządowej lub rządowej oraz innych osób trzecich, od których zależy możliwość dotrzymania w/w terminie." (§5 ust. 2 wzorca dot. garażu).

Ponadto, Prezes UOKiK nałożył na Towarzystwo (...) Spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością spółkę komandytowo-akcyjną obowiązek wykonania zobowiązania poprzez zaniechanie stosowania we wzorcach umownych kwestionowanych postanowień i wprowadzenie nowych wzorców umów w terminie do 15 marca 2011 roku oraz aneksowanie umów zawartych w oparciu o wzorce zawierające kwestionowane zapisy w terminie do 30 kwietnia 2011 roku.

W punkcie II decyzji Prezes UOKiK nałożył na Towarzystwo (...) Spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością spółkę komandytowo-akcyjną obowiązek złożenia sprawozdania o wykonaniu zobowiązania nałożonego w punkcie I decyzji do dnia 15 maja 2011 r.

Towarzystwo (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółka komandytowo-akcyjna z siedzibą w K. w odwołaniu wniesionym w dniu 15 marca 2011 roku zaskarżyła w całości powyższą decyzję Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji

i Konsumentów wnosząc o jej uchylenie, względnie zmianę. Ponadto powódka domagała się zasądzenia kosztów postępowania, wносиła o dopuszczenie dowodów wskazanych w odwołaniu.

Odwołująca się zarzuciła pozwanemu:

1. naruszenie art. 28 ust. 1 i ust. 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 roku o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. nr 50, poz. 331 ze zm.) poprzez nieuwzględnienie przez Prezesa UOKiK wnioskowanego przez skarżącą terminu do wykonania zobowiązania polegającego na zawarciu aneksów do umów, zawartych przez skarżącą z konsumentami w oparciu o kwestionowane wzorce umów;

2. naruszenie art. 28 ust. 3 powyższej ustawy w zw. z art. 7 k.p.a. oraz art. 10 k.p.a. poprzez przekroczenie przez Prezesa UOKiK granic uznania administracyjnego przy ustaleniu terminu do złożenia przez skarżącą sprawozdania o stanie wykonania zobowiązań nałożonych na nią w pkt. I decyzji;

3. naruszenie art. 24 ust. 1 i art. 24 ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów poprzez uznanie, że § 6 ust. 1 zd. 1 wzorców umów, stosowanych przez skarżącą o treści: „Niezależnie od postanowień § 5 ust. 3 niniejszej umowy Kupujący może odstąpić od umowy do dnia 15.10.2009 r., za zapłatą odstępnego w wysokości 10% wartości przedmiotu umowy.” oraz „Niezależnie od postanowień § 5 ust. 3 niniejszej umowy Kupujący może odstąpić od umowy do dnia 30 kwietnia 2010 r., za zapłatą odstępnego w wysokości 5 % wartości przedmiotu umowy.” jest tożsame z postanowieniami wpisanymi do „Rejestru postanowień umów uznanych za niedozwolone” pod nr 1 na podstawie wyroku SOKiK z dnia 11 marca 2002 r., sygn. akt XVII AmC 30/01; nr 288 na podstawie wyroku SOKiK z dnia 21 grudnia 2004 r., sygn. akt XVII AmC 69/03; nr 650 na podstawie wyroku SOKiK z dnia 25 lipca 2005 r., sygn. akt AmC 13/05 oraz nr 1394 na podstawie wyroku SOKiK z dnia 5 grudnia 2006 r., sygn. akt XVII AmC 126/05, co spowodowało uznanie, że stosowanie przez odwołującą się tego zapisu umownego stanowi praktykę stanowiącą naruszenie zbiorowych interesów konsumentów.

Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 30 sierpnia 2011 r. oddalił odwołanie i zasądził od Towarzystwa (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółka komandytowo-akcyjna w K. na rzecz Prezesa UOKiK kwotę 360 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego.

Orzeczenie powyższe zapadło na podstawie następujących ustaleń faktycznych i rozważań prawnych Sądu Okręgowego:

W ewidencji przedsiębiorców prowadzonej przez Sąd Rejonowy (...) w K. (...) Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego pod numerem (...) figuruje spółka Towarzystwo (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółka komandytowo-akcyjna z siedzibą w K. przy ul. (...), lok.(...) utworzona 5 lipca 2006 roku.

Towarzystwo (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółka komandytowo-akcyjna z siedzibą w K. świadczy w ramach prowadzonej działalności gospodarczej usługi deweloperskie, roboty budowlane, których przedmiotem jest m. in. budowa i sprzedaż lokali mieszkalnych w budynkach wielorodzinnych.

W związku z prowadzoną działalnością w kontaktach z klientami, w tym z konsumentami pozwana wprowadziła do obrotu i stosowała wzorce umowne pod nazwami: „Przedwstępna umowa dotycząca odrębnej własności lokalu oraz jego sprzedaży” oraz „Przedwstępna umowa dotycząca sprzedaży udziału w lokalu o innym przeznaczeniu niż mieszkalny (garażu wolnostojącego)”.

W dniu 17 września 2009 r. w W. została zawarta umowa pomiędzy powódką a P. K..

Umowa oparta została o wzorzec umowy, którym posługiwał się przedsiębiorca w obrocie z konsumentami zawierający m. in. postanowienia umowne o treści podanej w zaskarżonej decyzji.

W dniu 18 marca 2010 r. w W. zawarto umowę dotyczącą udziału w lokalu o innym przeznaczeniu niż mieszkalny (garażu wielostanowiskowym) pomiędzy powódką a N. D..

Przedstawiona przez przedsiębiorcę w toku postępowania administracyjnego kopia umowy zawierała m.in. kwestionowane postanowienia znajdujące się w stosowanych przez niego wzorcach.

W dniu 30 listopada 2010 r. zostało wydane przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów - Delegatura w K. postanowienie Nr (...) o wszczęciu z urzędu postępowania przeciwko przedsiębiorcy Towarzystwo (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółka komandytowo-akcyjna z siedzibą w K. pod zarzutem stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów.

Pismem z dnia 7 grudnia 2010 roku Towarzystwo (...) Sp. z o.o. sp. komandytowo-akcyjna wskazała, iż „na dzień sporządzenia tego pisma Spółka zawarła 207 umów w oparciu o wzór „Przedwstępna umowa dotycząca ustanowienia odrębnej własności lokalu oraz jego sprzedaży”, 12 umów w oparciu o wzór: „Przedwstępna umowa dotycząca sprzedaży udziału w lokalu o innym przeznaczeniu niż mieszkalny (garażu wielostanowiskowym)”. Jednocześnie wskazała, że na dzień sporządzenia niniejszego pisma zostało wykonanych: 184 „Przedwstępnych umów dotyczących ustanowienia odrębnej własności lokalu oraz jego sprzedaży”, 73 „Przedwstępnych umów dotyczących sprzedaży udziału w lokalu o innym przeznaczeniu niż mieszkalny (garażu wielostanowiskowym)”.

Ponadto, przedsiębiorca przedłożył zmienione wzorce umów, dostosowane przez Spółkę do obowiązujących przepisów prawa w szczególności mając na względzie treść klauzul zakazanych zawartych w rejestrze klauzul zakazanych.

Po wezwaniu z upoważnienia Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów datowanym na 22 grudnia 2010 roku przedsiębiorca w dniu 10 stycznia 2011 roku przedstawił dokonane zmiany kwestionowanego w wezwaniu zapisu § 6 ust. 3 we wszystkich wzorcach umów.

W dniu 1 lutego 2011 roku Towarzystwo (...) Sp. z o.o. sp. komandytowo-akcyjna przesłała nowo wprowadzony wzorec przedwstępnej umowy sprzedaży w 2011 roku, w oparciu o który zawarła w dniu 10 stycznia 2011 roku pierwszą umowę.

W tym stanie faktycznym Sąd Okręgowy stwierdził, że niniejsze postępowanie dotyczy sprawy z zakresu ochrony konkurencji. Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów jest właściwy w sprawach odwołań od decyzji Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (art. 479²⁸ § 1 pkt 1 k.p.c.).

W myśl art. 1 ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów ustawa reguluje zasady i tryb przeciwdziałania praktykom ograniczającym konkurencję oraz praktykom naruszającym zbiorowe interesy konsumentów. Przepisy ustawy mają zastosowanie w interesie publicznym. Naruszenie zbiorowych interesów konsumentów polega na potencjalnym zagrożeniu interesu publicznego. Natomiast stosownie do przepisu art. 24 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów zakazane jest stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. W ust. 2 sprecyzowano, że przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działania przedsiębiorcy, w szczególności stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c.. Zatem, aby stwierdzić stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, niezbędne jest spełnienie dwóch przesłanek z art. 24 ustawy: działania przedsiębiorcy muszą mieć bezprawny charakter oraz powinny naruszać zbiorowe interesy konsumentów.

Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w wyroku z dnia 22 lipca 2009 roku (sygn. akt XVII Arna 26/09, Lex 536826) wskazał, że „dla oceny, czy w danym przypadku występuje praktyka naruszająca zbiorowe interesy konsumentów, konieczne jest ustalenie, iż działanie przedsiębiorcy jest działaniem bezprawnym oraz narusza zbiorowy interes konsumenta. Bezprawną praktyką przedsiębiorcy jest działanie, jak również zaniechanie, czyli niepodjęcie żadnych działań pomimo istnienia prawnego obowiązku działania. Ponadto bezprawnymi działaniami są nie tylko te działania, które są sprzeczne z prawem, ale również z dobrymi obyczajami oraz zasadami współzycia społecznego, które jako normy postępowania obowiązujące w obrocie gospodarczym winny być przestrzegane tak jak przepisy prawa. Bezprawne praktyki przedsiębiorców muszą być ponadto wymierzone w interesy zbiorowe

konsumentów, czyli odnosić się do obecnych, przyszłych i potencjalnych konsumentów, gdy będą naruszać prawa nieograniczonej i bliżej nieokreślonej liczby konsumentów. Należy przy tym wskazać, iż dopiero kumulatywne wystąpienie wszystkich tych przesłanek może powodować uznanie, że wystąpiła niedozwolona praktyka - brak jednego z tych elementów powoduje niemożność zastosowania przepisów ustawy o ochronie (...)"

Sąd Okręgowy wskazał, że w wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 24 września 2010 roku (sygn. akt VI ACA 117/10, Lex 684113) uznano, iż zastosowanie przepisu art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów wyczerpuje ustalenie, że wzorzec, jakim posługuje się przedsiębiorca, zawiera niedozwolone postanowienia. Praktyka określona w tym przepisie nie odnosi się do konkretnych umów zawartych z klientami. Nie jest więc istotna liczba konsumentów, których interesy zostały naruszone ani czy którykolwiek z nich odniósł szkodę. Chodzi tutaj o działanie przedsiębiorcy adresowane do nieograniczonego kręgu konsumentów, jak i określonych grup.

Ponadto Sąd Apelacyjny uznał, że przedmiotem ochrony nie są interesy indywidualnego konsumenta czy też nawet jakiejś grupy indywidualnych konsumentów, ale wszystkich aktualnych lub potencjalnych klientów, do których wzorzec zawierający postanowienia niedozwolone ma zastosowanie lub którzy mogliby zostać związani treścią takiego wzorca. W związku z tym, zdaniem Sądu Okręgowego postępowanie dotyczące stosowania przez spółkę Towarzystwo (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółka komandytowo-akcyjna z siedzibą w K. wzorców umownych w obrocie z konsumentami stanowiło potencjalne naruszenie zbiorowych interesów konsumentów, które należało zanalizować.

W ocenie Sądu I instancji jest faktem powszechnie znanym, że do Rejestru klauzul niedozwolonych, prowadzonego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów wpisano klauzulę o brzmieniu: "W przypadku odstąpienia od umowy przez kupującego, sprzedający zwróci mu sumę dokonanych przedpłat, bez rewaloryzacji i oprocentowania, pomniejszoną o 5% wartości mieszkania oraz kwoty robót dodatkowych i zamiennych" (nr 1). Klauzula ta została uznana za niedozwoloną na podstawie wyroku Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z 11 marca 2002 r., Sygn. akt XVII Amc 30/01. Ponadto do rejestru wpisana jest klauzula "W przypadku rezygnacji przyszłego użytkownika (członka Spółdzielni) z finansowania inwestycji wypłacona kwota podlega zwrotowi bez odsetek, przy czym Spółdzielnia potrąci z wpłaconej kwoty 5% tytułem kosztów obsługi i podjętego ryzyka. Zwrot kwoty po potrąceniu w/w kosztów nastąpi w terminie 30 dni od daty wstąpienia nowego członka Spółdzielni w miejsce członka występującego (rezygnującego)" (nr 288). Klauzula ta została uznana za niedozwoloną na podstawie wyroku Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumenta z 21 grudnia 2004 r., sygn. akt XVII Amc 69/03. Do rejestru wpisana jest również klauzula (...) Sp. z o.o. ma prawo do odstąpienia od umowy w przypadku nieterminowych wpłat rat. Wpłacone kwoty będą zwrócone po potrąceniu 10% wpłaconych kwot tytułem kosztów zawarcia umowy" (nr 650). Klauzula ta została uznana za niedozwoloną na podstawie wyroku Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z 25 lipca 2005 r. Sygn. akt XVII Amc 13/05. Ostatnia z powoływanych klauzul ma brzmienie: „W przypadku odstąpienia od umowy w trybie par. 8 ust 4, nabywca zapłaci (...) karę umowną w wysokości 5% wartości umowy oraz pokryje koszty opisane w par. 8 ust. 5. Nabywca wyraża zgodę na potrącenie w/w kwot ze środków podlegających zwrotowi" i została ona wpisana na podstawie wyroku z dnia 5 grudnia 2006 roku Sygn. akt XVII Amc 126/05.

Sąd Okręgowy wskazał, iż zgodnie z treścią art. 479⁴³ k.p.c. wyrok prawomocny ma skutek wobec osób trzecich od chwili wpisania uznanego za niedozwolone postanowienia wzorca umowy do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c. Tym samym stosowanie postanowień wzorców umów o treści tożsamej z treścią postanowień uznanych za niedozwolone prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie - Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów wpisanych do rejestru, może być uznane w stosunku do innego przedsiębiorcy za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów w rozumieniu art. 24 ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów (patrz uchwała Sądu Najwyższego z 13 lipca 2006 roku, sygn. akt III SZP 3/06).

W ocenie Sądu Okręgowego praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów dopuszcza się także każdy z przedsiębiorców, który wprowadza do stosowanych klauzul zmiany o charakterze kosmetycznym, polegające np. na

przestawianiu szyku wyrazów lub zmianie użytych wyrazów, jeśli zmiany te nie prowadzą do zmiany istoty klauzuli (por. uchwała Sądu Najwyższego z 13 lipca 2006 roku, sygn. akt III SZP 3/06).

Zdaniem Sądu stosowana przez powódkę klauzula zawarta w §6 ust. 1 zd. 1 wzorca obu umów przedwstępnych o treści „niezależnie od postanowień §5 ust. 3 niniejszej umowy Kupujący może odstąpić od umowy do dnia 15.10.2009 roku, za zapłatą odstępnego w wysokości 10% wartości przedmiotu umowy” oraz „niezależnie od postanowień §5 ust. 3 niniejszej umowy Kupujący może odstąpić od umowy do dnia 30 kwietnia 2010 roku, za zapłatą odstępnego w wysokości 5% wartości przedmiotu umowy” w swej istocie nakłada na konsumenta ekwiwalent pieniężny za odstąpienie od umowy. Taka sama technika została przyjęta w klauzulach wpisanych do Rejestru postanowień uznanych za niedozwolone nr 1, 288, 650 i 1394. Nie zasługuje, w ocenie Sądu I instancji, na uwzględnienie twierdzenie powoda o odmienności stosowanego przez niego postanowienia wzorca regulującego „umowne prawo odstąpienia”, które nie było przedmiotem analizy porównywanych postanowień.

Sąd stwierdził, że skuteczne powołanie się na umowne prawo odstąpienia i wysokość odstępnego byłaby uzasadniona w przypadku udowodnienia przez powoda indywidualnego uzgodnienia treści tego zapisu z konsumentami.

Wobec powyższego za chybiony uznał Sąd zarzut powoda, jakoby kwestionowana treść była realizacją uprawnienia z art. 395 k.c.

Sąd podkreślił, że wprowadzenie do umowy umownego prawa odstąpienia jest realizacją zasady z art. 358 ind. 1 k.c., zgodnie z którym strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współzycia społecznego. Ułożenie stosunku ma wynikać z zasady swobody umów a nie narzuconego wzorca umownego. W ocenie Sądu Okręgowego, pomimo innego układu stylistycznego, stosowana przez powoda klauzula, ze względu na swoją treść, zakres i konsekwencje, jakie wiążą się z jej stosowaniem, jest tożsama z klauzulami wpisanymi do rejestru klauzul niedozwolonych pod numerami 1, 288, 650 i 1394. Przyjęcie stawki odstępnego na poziomie 5% i 10% zostało uznane za niedozwolone w powoływanych klauzulach.

Wobec powyższego Sąd uznał, że pozwany trafnie przyjął, że powód stosował postanowienia wzorców umów analogiczne w swej treści do wpisanych do rejestru wzorców umownych uznanych za niedozwolone, co stanowiło praktykę przeciwko zbiorowym interesom konsumentów, określoną w art. 24 ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Sąd uznał za nieuzasadniony zarzut naruszenia art. 28 ust. 1, ust. 2 ustawy o ochronie (...) oraz art. 28 ust. 3 ustawy o ochronie (...) w zw. z art. 7 k.p.a. i 10 k.p.a.

Termin wykonania przez przedsiębiorcę zobowiązania do podjęcia lub zaniechania określonych działań zmierzających do zapobieżenia tym naruszeniom stanowi fakultatywny element decyzji z art. 28 ustawy o ochronie (...). Do wydania decyzji niezbędne jest łączne spełnienie dwóch przesłanek: uprawdopodobnienie w toku postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, że przedsiębiorca stosuje praktykę, o której mowa w art. 24, zobowiązanie się przedsiębiorcy do podjęcia lub zaniechania określonych działań zmierzających do zapobieżenia tym naruszeniom.

Ustawa nie wskazuje żadnego kryterium, na którym powinien opierać się Prezes UOKiK przy podejmowaniu decyzji, ani jak w konkretnej sprawie określić taki termin. Przyjmuje się, że będzie to zależało od rodzaju zobowiązań nałożonych daną decyzją. Termin wykonania przez przedsiębiorcę zobowiązania do podjęcia lub zaniechania określonych działań zmierzających do zapobieżenia tym naruszeniom stanowi fakultatywny element decyzji z art. 28 ustawy o ochronie (...). Sąd Okręgowy stwierdził, że Prezes UOKiK w decyzji powinien określać bądź dokładne daty, do których przedsiębiorca ma składać informacje, bądź wskazywać, co jaki okres ma to czynić. W niniejszej decyzji ustalono konkretne daty: 15 marca 2011 roku jako termin na zaniechanie stosowania we wzorcach umownych kwestionowanych postanowień poprzez wprowadzenie nowych, 30 kwietnia 2011 roku jako termin anektowania umów zawartych w oparciu o wzorce zawierające kwestionowane zapisy, 15 maja 2011 roku jako termin złożenia

sprawozdania o wykonaniu zobowiązania. Powód w postępowaniu administracyjnym zaproponował wprowadzenie zmienionych wzorców umów do obrotu w terminie 3 dni od dnia doręczenia decyzji i zawarcia w terminie 2 miesięcy od dnia doręczenia decyzji aneksów do obowiązujących umów zawartych z konsumentami. Decyzja została doręczona 1 marca 2011 roku. Przyjęte w decyzji terminy odpowiadają zaproponowanym przez powoda, stąd kwestionowanie ich w odwołaniu stanowi, w ocenie Sądu Okręgowego, nieuzasadnioną polemikę.

O kosztach postępowania Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 98 k.p.c.

Apelację od wyroku wywiódł powód. Zaskarżając wyrok w całości zarzucił Sądowi Okręgowemu:

- sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, a przez to naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. przejawiające się w błędnym przyjęciu, iż stosowane przez powoda we wzorcach umów postanowienie o treści „Niezależnie od postanowień § 5 ust. 3 niniejszej umowy Kupujący może odstąpić od umowy do dnia 15.10.2009 roku, za zapłatą odstępnego w wysokości 10% wartości umowy.” oraz „Niezależnie od postanowień § 5 ust. 3 niniejszej umowy Kupujący może odstąpić od umowy do dnia 30 kwietnia 2010 roku, za zapłatą odstępnego w wysokości 5% wartości przedmiotu umowy.” jest tożsame z klauzulami wpisanymi do rejestru klauzul niedozwolonych pod numerami 1, 288, 650 i 1394;

- naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 28 ust. 1, 2 i 3 u.o.k.k poprzez jego błędną wykładnię i przyjęcie, że decyzja Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów może zostać wydana w trybie art. 28 u.o.k.k. z pominięciem ustaleń stron postępowania, w szczególności poprzez dowolne kształtowanie przez organ administracji terminu wykonania nałożonych obowiązków.

W konkluzji apelacji powód wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie odwołania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pozbawiona jest uzasadnionych podstaw prawnych i jako taka podlega oddaleniu.

Nie jest zasadny zarzut naruszenia przez Sąd Okręgowy prawa procesowego – art. 233 § 1 k.p.c. Podkreślenia wymaga, że artykuł 24 ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów stanowiący, że przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy, w szczególności: stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296, z późn. zm.), formułuje samoistną przesłankę bezprawności w przypadku, gdy Prezes UOKiK ustali, że przedsiębiorca stosuje w swoich wzorcach umownych postanowienie, które zostało wpisane do Rejestru. A zatem wykazanie, że przedsiębiorca utrzymuje w obrocie wzorzec umowy zawierający postanowienia, których treść odpowiada klauzuli już wpisanej do Rejestru, stanowi samodzielną przesłankę do stwierdzenia bezprawności działania tego przedsiębiorcy. Rejestr prowadzony jest przez Prezesa Urzędu, na podstawie wydawanych przez Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów prawomocnych wyroków, uznających dane postanowienie wzorca umowy za niedozwolone (art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c.). Rejestr jest jawny, co oznacza, że każdy przedsiębiorca, stosujący w swojej działalności wzorce umów, musi na bieżąco monitorować wpisy i korygować stosowane wzorce, aby nie narazić się na postępowanie w sprawie naruszenia zbiorowego interesu konsumenta.

Aby można było mówić o naruszeniu art. 24 ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, konieczne jest każdorazowe wykazanie przez organ dwóch elementów tożsamości kwestionowanych klauzul z klauzulami wpisanymi do rejestru: tożsamości stosunków prawnych oraz treści klauzuli kwestionowanej z treścią klauzuli uznanej za abuzywną. Analiza tożsamości stosunków prawnych może być prowadzona w oparciu o kryterium branży, w jakiej działa przedsiębiorca, który stosuje we wzorcach umów w obrocie konsumenckim kwestionowane postanowienie umowne oraz w jakiej działał przedsiębiorca, którego postanowienie umowne zostało wpisane do rejestru (np. przedsiębiorca działający w branży turystycznej nie może stosować klauzul wpisanych do rejestru, które wynikały z działalności przedsiębiorców z branży turystycznej). Przy badaniu tożsamości treści klauzuli kwestionowanej z treścią

klauzuli wpisanej do Rejestru należy zweryfikować: cel, jakiemu służy kwestionowana klauzula, kontekst, w jakim została ona umieszczenia w rejestrze, a także podobieństwo stanu faktycznego, będącego podstawą abstrakcyjnej oceny abuzywności danej klauzuli.

W stanie faktycznym niniejszej sprawy nie ulega wątpliwości, że zakwestionowane klauzule dotyczą ogólnie rzecz biorąc „nieruchomości” i wysokości odstępnego w przypadku odstąpienia od umowy. Klauzule abuzywne wpisane do rejestru, na które powołuje się Sąd Okręgowy dotyczą również „nieruchomości” i wysokości odstępnego 5 i 10 procent. Taka wysokość odstępnego uznana została za abuzywną.

Należy w tym miejscu zwrócić uwagę, że w uchwale z dnia 13 lipca 2006 r. podjętej w sprawie III SZP 3/06 Sąd Najwyższy uznał, że praktyką naruszającą zbiorowe interesy konsumentów w rozumieniu art. 24 ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów jest również stosowanie klauzuli, w której wprowadzone zostały zmiany kosmetyczne w stosunku do klauzul wpisanych do rejestru, jeżeli zmiany te nie prowadzą do zmiany istoty klauzuli. Sąd Najwyższy wskazał w uzasadnieniu powyższej uchwały, że można co prawda argumentować, że przeciwko takiemu stanowisku przemawia treść art. 23a uokik z 15 grudnia 2000 r. ("stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone"), z której zdaje się wynika, że przepis ten nie daje Prezesowi UOKiK prawa do wydawania decyzji uznających stosowanie postanowienia wzorca umownego, które nie zostało wpisane do rejestru, za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumenta. Jednakże ratio legis art. 23a uokik pozwala przyjąć inną, szerszą interpretację tego przepisu. Wprowadzając instytucję nieuczciwych klauzul umownych oraz szczególne postępowanie odrębne w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone ustawodawca kierował się względami ochrony interesu konsumentów oraz bezpieczeństwa i należytego poziomu etycznego obrotu gospodarczego (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2006 r., I CK 297/05, "Wokanda" 2006 nr 7-8, s. 18). Natomiast wprowadzając instytucję praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów ustawodawca krajowy, wzorem ustawodawcy wspólnotowego, zamierzał zwiększyć skuteczność zakazu stosowania klauzul umownych, które zostały wpisane do rejestru nieuczciwych postanowień umownych.

Należy również przywołać argumenty zaprezentowane przez Sąd Najwyższy w dalszej części uzasadnienia uchwały, z którego wynika, że „dla właściwej interpretacji art. 23a uokik, która nie może być dokonywana bez uwzględnienia ratio legis tego przepisu, korygującego ogólne zasady prawa materialnego i prawa procesowego z uwagi na ochronę szczególnych, wyjątkowo doniosłych wartości. Odwoływanie się przy wykładni przepisów uokik do celów ustawy jest powszechnie akceptowane w orzecznictwie Sądu Najwyższego (uchwała SN z dnia 17 lutego 2004 r., III CZP 115/03, OSNC 2005 nr 5, poz. 77; wyrok SN z dnia 3 lutego 2006 r., I CK 297/05, niepublikowany). Sąd Najwyższy jest świadomy występujących obecnie praktyk, w których w miejsce klauzul wpisanych do rejestru powstają nowe, których skutki są takie same, ale które mają zmodyfikowaną nieznacznie treść. Praktykę taką należy uznać za naganną i sprzeczną z celami instytucji abstrakcyjnej kontroli wzorców umownych. Sąd Najwyższy uznaje, iż wprowadzenie instytucji praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów miało zapobiegać temu zjawisku. Dlatego odwołując się do argumentów o charakterze celowościowym oraz kierując się potrzebą zapewnienia skuteczności art. 23a uokik, należy zaakceptować pogląd, iż praktyka naruszająca zbiorowe interesy konsumenta z art. 23a uokik obejmuje również przypadki wprowadzania jedynie zmian kosmetycznych polegających na przestawieniu szyku wyrazów lub zastąpieniu jednych wyrazów innymi, jeżeli tylko wykładnia postanowienia pozwoli stwierdzić, że jego treść mieści się w hipotezie zakazanej klauzuli. Stosowanie klauzuli o zbliżonej treści do klauzuli wpisanej do rejestru, która wywołuje takie same skutki, godzi przecież tak samo w interesy konsumentów, jak stosowanie klauzuli identycznej co wpisana do rejestru. Akceptacja odmiennego poglądu zachęcałaby do obchodzenia art. 385¹ k.c. oraz 479⁴⁵ k.p.c. i prowadziła do podważenia skuteczność całego systemu. Prezes UOKiK byłby bowiem obowiązany do wytaczania kolejnych powództw w sprawach, w których postanowienia wzorców różnią się nieznacznie sposobem sformułowania lub do ciągłego wytaczania powództw przeciwko temu samemu przedsiębiorcy. Powodowałoby to wpisywanie do rejestru kolejnych, bardzo podobnie sformułowanych klauzul, utrudniając korzystanie z rejestru i zmniejszając jego jasność i przejrzystość.”.

Nie jest również, w ocenie Sądu Apelacyjnego, zasadny zarzut naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 28 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów poprzez pominięcie ustaleń stron, w szczególności poprzez dowolne kształtowanie przez organ administracji terminu wykonania nałożonych obowiązków.

Przepis art. 28 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów stanowi, że jeżeli w toku postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów zostanie uprawdopodobnione - na podstawie okoliczności sprawy, informacji zawartych w zawiadomieniu, o którym mowa w art. 100 ust. 1, lub innych informacji będących podstawą wszczęcia postępowania - że przedsiębiorca stosuje praktykę, o której mowa w art. 24, a przedsiębiorca, któremu jest zarzucane naruszenie tego przepisu, zobowiąże się do podjęcia lub zaniechania określonych działań zmierzających do zapobieżenia tym naruszeniom, Prezes Urzędu może, w drodze decyzji, nałożyć obowiązek wykonania tych zobowiązań. W decyzji, o której mowa w ust. 1, Prezes Urzędu może określić termin wykonania zobowiązań.

Obligatoryjnym elementem decyzji nakładającej na przedsiębiorcę obowiązek wykonania zobowiązań do podjęcia lub zaniechania określonych działań zmierzających do zapobieżenia tym naruszeniom jest przede wszystkim określenie tych zobowiązań. W decyzji mogą być wymienione tylko takie zobowiązania, których wykonania podjął się sam przedsiębiorca. Wobec tego Prezes UOKiK nie może wskazać w decyzji **zobowiązania**, którego przedsiębiorca nie zaakceptował. W sytuacji braku akceptacji przez Prezesa propozycji przedstawionych przez przedsiębiorcę, Prezes powinien zawiadomić o tym przedsiębiorcę i przedstawić mu swoje stanowisko. Przedsiębiorca w takiej sytuacji będzie mógł zmodyfikować swoją propozycję podjęcia się danych zobowiązań.

Drugim obligatoryjnym elementem powyższej decyzji jest nałożenie na przedsiębiorcę obowiązku składania w wyznaczonym terminie informacji o stopniu realizacji zobowiązań. Decyzja powinna określać bądź dokładne daty, do których przedsiębiorca ma składać informacje, bądź wskazywać, co jaki okres ma to czynić. Ilość i częstotliwość składanych informacji może różnić się bardzo w zależności od konkretnego przypadku. Wpływ na to będzie miał rodzaj zobowiązań przedsiębiorcy. O ile jednak zobowiązania przedsiębiorcy mogły być przedmiotem swoistych negocjacji między Prezesem a przedsiębiorcą, to Prezes sam tylko decyduje o terminach składania informacji i o szczegółowości tej informacji. Nie może jednak ten obowiązek przerodzić się w dodatkową sankcję i element represji wobec przedsiębiorcy.

Zaproponowane przez przedsiębiorcę zobowiązania wraz z terminem ich realizacji zostały, jak wynika z ustaleń Sądu, zaakceptowane przez Prezesa UOKiK. Powód przedstawił zmienione wzorce, zatem należy uznać, że w toku postępowania administracyjnego podjął działania zmierzające do zaniechania naruszeń, wskazał również termin, w którym zobowiązał się aneksować umowy zawarte z wykorzystaniem zakwestionowanego wzorca. Mając powyższe na uwadze należy uznać, że terminy określone w decyzji zostały dostosowane do propozycji powoda.

Odnośnie do określonego w decyzji terminu złożenia sprawozdania z wykonania nałożonych obowiązków powtórzyć należy wyżej zawartą uwagę, że o ile zobowiązania przedsiębiorcy mogły być przedmiotem swoistych negocjacji między Prezesem a przedsiębiorcą, to Prezes sam tylko decyduje o terminach składania informacji i o szczegółowości tej informacji.

Z tych względów zarzut naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 28 ust. 1, 2, 3 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów należało uznać za niezasadny.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 385 k.p.c., Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji wyroku. O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c. stosownie do jego wyniku.